

I

(Ψηφίσματα, συστάσεις και γνωμοδοτήσεις)

ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

της 30 Νοεμβρίου 2009

για έναν οδικό χάρτη για την ενίσχυση των δικονομικών δικαιωμάτων των υπόπτων ή κατηγορουμένων σε ποινικές διαδικασίες

(Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)

(2009/C 295/01)

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ,

δικαιώματα των υπόπτων ή κατηγορουμένων είναι ιδιαίτερα σημαντικά για τη διαφύλαξη του δικαιώματος δικαίας δίκης.

Εκτιμώντας τα εξής:

- (1) Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η Σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (εφεξής «Σύμβαση») συνιστά την κοινή βάση για την προστασία των δικαιωμάτων των υπόπτων ή κατηγορουμένων σε ποινικές διαδικασίες, οι οποίες, για τους σκοπούς του παρόντος ψηφίσματος, περιλαμβάνουν το προδικαστικό και το δικαστικό στάδιο.
- (2) Εξάλλου, η Σύμβαση, σύμφωνα με την ερμηνεία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρώπινων Δικαιωμάτων, παρέχει σημαντική κοινή βάση για τα κράτη μέλη προκειμένου να εμπιστευθούν τα εκατέρωθεν συστήματα ποινικής δικαιοσύνης και για την ενίσχυση της εμπιστοσύνης αυτής. Ταυτόχρονα, υπάρχει περιθώριο για περαιτέρω δράση εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης ώστε να διασφαλισθεί η πλήρης εφαρμογή και συμμόρφωση προς τους κανόνες της Σύμβασης και, ενδεχομένως, να εξασφαλισθεί η ομοιόμορφη εφαρμογή των εφαρμοστέων κανόνων και να βελτιωθούν οι ισχύοντες κανόνες.
- (3) Η Ευρωπαϊκή Ένωση θέσπισε επιτυχώς ένα χώρο ελευθερίας κυκλοφορίας και διαμονής, του οποίου επωφελούνται οι πολίτες, ταξιδεύοντας, σπουδάζοντας και εργαζόμενοι όλο και περισσότερο σε χώρες διαφορετικές από τη χώρα διαμονής τους. Ωστόσο, η άρση των εσωτερικών συνόρων και η αυξανόμενη άσκηση του δικαιώματος για ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή έχουν ως αναπόφευκτη συνέπεια την αύξηση του αριθμού των ατόμων που εμπλέκονται σε ποινικές διαδικασίες σε κράτος μέλος διαφορετικό από το κράτος μέλος διαμονής τους. Στις καταστάσεις αυτές, τα δικονομικά

- (4) Όντως, μολονότι έχουν ληφθεί διάφορα μέτρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την εξασφάλιση υψηλού επιπέδου ασφάλειας των πολιτών, θα πρέπει να αντιμετωπισθούν και συγκεκριμένα προβλήματα τα οποία μπορούν να ανακύψουν όταν ένα πρόσωπο είναι ύποπτο ή κατηγορείται σε ποινική διαδικασία.
- (5) Για το λόγο αυτό απαιτούνται ειδικές ενέργειες όσον αφορά τα δικονομικά δικαιώματα, ούτως ώστε να εξασφαλίζεται ο δίκαιος χαρακτήρας της ποινικής διαδικασίας. Οι ενέργειες αυτές, οι οποίες μπορούν να περιλαμβάνουν νομοθετικά και άλλα μέτρα, θα ενισχύσουν την εμπιστοσύνη των πολιτών στο ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη της προστατεύουν και εγγυώνται τα δικαιώματά τους.
- (6) Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε του 1999 συμπέρανε ότι, στο πλαίσιο της εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης, θα πρέπει επίσης να ξεκινήσουν εργασίες για τις πτυχές του δικονομικού δικαίου για τις οποίες θεωρούνται αναγκαίες κοινές ελάχιστες προδιαγραφές προκειμένου να διευκολυνθεί η εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης, με σεβασμό των θεμελιωδών αρχών του δικαίου των κρατών μελών (συμπέρασμα 37).
- (7) Επίσης, στο Πρόγραμμα της Χάγης του 2004, αναφέρεται ότι η περαιτέρω υλοποίηση της αμοιβαίας αναγνώρισης ως ακρογωνιαίου λίθου της δικαστικής συνεργασίας συνεπάγεται την ανάπτυξη ισοδύναμων κανόνων για τα δικονομικά δικαιώματα στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών με βάση διάφορες μελέτες σχετικά με το υφιστάμενο επίπεδο διασφαλίσεων στα κράτη μέλη και λαμβανομένων δεόντως υπόψη των νομικών παραδόσεων τους (σημείο III 3.3.1.).

- (8) Η αμοιβαία αναγνώριση προϋποθέτει ότι οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών εμπιστεύονται τα συστήματα ποινικής δικαιοσύνης των άλλων κρατών μελών. Προκειμένου να ενισχυθεί η αμοιβαία εμπιστοσύνη εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι αναγκαίο να υπάρχουν, παράλληλα με τη Σύμβαση, κανόνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά την προστασία των δικονομικών δικαιωμάτων οι οποίοι να τηρούνται και να εφαρμόζονται ορθώς στα κράτη μέλη.
- (9) Πρόσφατες μελέτες δείχνουν ότι υπάρχει ευρεία υποστήριξη μεταξύ εμπειρογνομόνων για ανάληψη ενεργειών, με νομοθετικά και άλλα μέτρα, από την Ευρωπαϊκή Ένωση όσον αφορά τα δικονομικά δικαιώματα και ότι επιβάλλεται η ενίσχυση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των δικαστικών αρχών στα κράτη μέλη ⁽¹⁾. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο συζητείται τα αισθήματα αυτά ⁽²⁾. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στην ανακοίνωσή της για το πρόγραμμα της Στοκχόλμης ⁽³⁾, παρατηρεί ότι η ενίσχυση των δικαιωμάτων υπεράσπισης είναι ζωτικής σημασίας για τη διατήρηση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών και της εμπιστοσύνης των πολιτών στην Ευρωπαϊκή Ένωση.
- (10) Οι συζητήσεις σχετικά με τα δικονομικά δικαιώματα στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών δεν έχουν οδηγήσει ακόμη σε συγκεκριμένα αποτελέσματα. Ωστόσο, σημειώθηκε σημαντική πρόοδος στον τομέα της δικαστικής και αστυνομικής συνεργασίας σχετικά με μέτρα τα οποία διευκολύνουν την άσκηση ποινικής δίωξης. Είναι πλέον καιρός να αναληφθεί δράση ώστε να βελτιωθεί η ισορροπία ανάμεσα στα μέτρα αυτά και στην προστασία των ατομικών δικονομικών δικαιωμάτων. Θα πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες για την ενίσχυση των δικονομικών εγγυήσεων και του σεβασμού του κράτους δικαίου κατά τις ποινικές διαδικασίες, ανεξάρτητα από τον τόπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον οποίο αποφασίζονται να ταξιδέψουν, να σπουδάσουν, να εργασθούν ή να ζήσουν οι πολίτες.
- (11) Τα θέματα αυτά, λόγω της σημασίας και της πολυπλοκότητάς τους, κρίνεται σκόπιμο να αντιμετωπισθούν με μια βαθμιαία προσέγγιση, με παράλληλη διασφάλιση της συνολικής συνέπειας. Με την εξέταση του τρόπου ανάληψης μελλοντικών δράσεων για συγκεκριμένο θέμα κάθε φορά μπορεί να αποδίδεται εστιασμένη προσοχή σε κάθε μεμονωμένο μέτρο, ώστε να είναι δυνατές η αναγνώριση και η αντιμετώπιση των προβλημάτων κατά τρόπο που να παρέχει προσιδήμενη αξία σε κάθε μέτρο.
- (12) Δεδομένου του μη εξαντλητικού χαρακτήρα του καταλόγου μέτρων που θεσπίζονται στο Παράρτημα του παρόντος ψηφίσματος, το Συμβούλιο θα πρέπει επίσης να εξετάσει τη δυνατότητα διασφάλισης της προστασίας των δικονομικών δικαιωμάτων με άλλους τρόπους πέραν εκείνων που προβλέπονται στον κατάλογο.
- (13) Οποιαδήποτε νέα νομοθετική πράξη της ΕΕ στον τομέα αυτό θα πρέπει να είναι συνεπής προς τους στοιχειώδεις κανόνες της Σύμβασης, όπως ερμηνεύονται από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

ΕΚΔΙΔΕΙ ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΨΗΦΙΣΜΑ:

1. Θα πρέπει να αναληφθούν ενέργειες στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για να ενισχυθούν τα δικαιώματα των υπόπτων ή κατηγορουμένων σε ποινικές διαδικασίες. Οι ενέργειες αυτές μπορούν να περιλαμβάνουν νομοθετικά και άλλα μέτρα.
2. Το Συμβούλιο προσυπογράφει τον «Οδικό χάρτη για την ενίσχυση των δικονομικών δικαιωμάτων των υπόπτων ή κατηγορουμένων σε ποινικές διαδικασίες» (στο εξής «Οδικός Χάρτης»), ο οποίος περιέχεται στο Παράρτημα του παρόντος ψηφίσματος, ως βάση για τις μελλοντικές ενέργειες. Τα δικαιώματα που περιλαμβάνονται στον εν λόγω οδικό χάρτη, τα οποία είναι δυνατόν να συμπληρωθούν με άλλα δικαιώματα, θεωρούνται ως θεμελιώδη δικονομικά δικαιώματα και, στο παρόν στάδιο, θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στο σεβασμό των δικαιωμάτων αυτών.
3. Η Επιτροπή καλείται να υποβάλει προτάσεις όσον αφορά τα μέτρα που περιλαμβάνονται στον οδικό χάρτη και να εξετάσει τη δυνατότητα να υποβάλει την Πράσινη Βίβλο που αναφέρεται στο σημείο ΣΤ.
4. Το Συμβούλιο θα εξετάσει όλες τις προτάσεις που θα υποβληθούν στο πλαίσιο του οδικού χάρτη και δεσμεύεται να τις εξετάσει ως θέματα προτεραιότητας.
5. Το Συμβούλιο θα ενεργήσει σε πλήρη συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, σύμφωνα με τους εφαρμοστέους κανόνες, και θα συνεργασθεί δεόντως με το Συμβούλιο της Ευρώπης.

⁽¹⁾ Βλ., μεταξύ άλλων, «Analysis of the future of mutual recognition in criminal matters in the European Union», έκθεση της 20ής Νοεμβρίου 2008 από το *Université Libre de Bruxelles*.

⁽²⁾ Βλ., λ.χ., «Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 7ης Μαΐου 2009 προς το Συμβούλιο σχετικά με την ανάπτυξη ευρωπαϊκού χώρου ποινικής δικαιοσύνης», 2009/2012(INI), σημείο 1 στοιχείο α).

⁽³⁾ «Ένας χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης στην υπηρεσία των πολιτών», COM (2009) 262/4 (σημείο 4.2.2.).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΟΔΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΥΠΟΠΤΩΝ Η ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΩΝ ΣΕ ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΕΕΣ

Η σειρά των δικαιωμάτων που αναφέρονται στον παρόντα οδικό χάρτη είναι ενδεικτική. Τονίζεται ότι οι επεξηγήσεις που ακολουθούν υποδεικνύουν απλώς την προτεινόμενη ενέργεια και δεν αποσκοπούν στην προκαταβολική ρύθμιση του ακριβούς πεδίου εφαρμογής και του ακριβούς περιεχομένου των συγκεκριμένων μέτρων.

Μέτρο Α: Μετάφραση και διερμηνεία

Σύντομη εξήγηση:

Ο ύποπτος ή κατηγορούμενος πρέπει να μπορεί να κατανοεί τι συμβαίνει και να μπορεί να γίνει κατανοητός. Ένας ύποπτος ή κατηγορούμενος που δεν ομιλεί ή δεν κατανοεί τη γλώσσα που χρησιμοποιείται στη διαδικασία θα χρειάζεται διερμηνέα και μετάφραση των βασικών δικογράφων. Θα πρέπει επίσης να αποδίδεται ιδιαίτερη προσοχή στις ανάγκες των υπόπτων ή κατηγορουμένων με προβλήματα ακοής.

Μέτρο Β: Ενημέρωση για τα δικαιώματα και ενημέρωση για τις κατηγορίες

Σύντομη εξήγηση:

Ένα πρόσωπο που είναι ύποπτο ή κατηγορείται για τέλεση εγκλήματος θα πρέπει να πληροφορείται τα βασικά δικαιώματά του προφορικά ή, εάν είναι σκόπιμο, γραπτώς, λ.χ. μέσω εγγράφου δικαιωμάτων. Επιπλέον, το πρόσωπο αυτό θα πρέπει επίσης να δικαιούται να λαμβάνει ταχέως πληροφορίες σχετικά με το χαρακτήρα και την αιτία των κατηγοριών που του απευθύνονται. Ένα πρόσωπο που κατηγορείται θα πρέπει να έχει δικαίωμα, την κατάλληλη στιγμή, σε όλες τις πληροφορίες που απαιτούνται για την προετοιμασία της υπεράσπισής του, εφόσον βεβαίως αυτό δεν θίγει την εύρυθμη διεξαγωγή της ποινικής διαδικασίας.

Μέτρο Γ: Νομικές συμβουλές και ευεργέτημα πενίας

Σύντομη εξήγηση:

Το δικαίωμα παροχής νομικών συμβουλών (από δικηγόρο) στον ύποπτο ή κατηγορούμενο σε ποινική διαδικασία σε κατάλληλο πρώιμο στάδιο της διαδικασίας αυτής έχει θεμελιώδη αξία για τη διασφάλιση του δικαίου χαρακτήρα της διαδικασίας: το ευεργέτημα πενίας θα πρέπει να εξασφαλίζει την ουσιαστική πρόσβαση στο προαναφερόμενο δικαίωμα παροχής νομικών συμβουλών.

Μέτρο Δ: Επικοινωνία με συγγενείς, εργοδότες και προξενικές αρχές

Σύντομη εξήγηση:

Ένας ύποπτος ή κατηγορούμενος ο οποίος στερείται της ελευθερίας του πρέπει να ενημερώνεται αμέσως για το δικαίωμά του να εξασφαλίζει την ενημέρωση ενός τουλάχιστον προσώπου, όπως συγγενούς ή εργοδότη, για τη στέρηση της ελευθερίας του, εφόσον βεβαίως αυτό δεν θίγει την εύρυθμη διεξαγωγή της ποινικής διαδικασίας. Επιπλέον, ένας ύποπτος ή κατηγορούμενος ο οποίος στερείται της ελευθερίας του σε κράτος διαφορετικό από το κράτος του πρέπει να ενημερώνεται για το δικαίωμά του να εξασφαλίζει την ενημέρωση των αρμόδιων προξενικών αρχών για τη στέρηση της ελευθερίας του.

Μέτρο Ε: Ειδικές διασφαλίσεις για ευάλωτους υπόπτους ή κατηγορουμένους

Σύντομη εξήγηση:

Για να διασφαλίζεται ο δικαίος χαρακτήρας της διαδικασίας, είναι σημαντικό να αποδίδεται ιδιαίτερη προσοχή στον ύποπτο ή κατηγορούμενο ο οποίος δεν μπορεί να κατανοήσει ή να παρακολουθήσει το περιεχόμενο ή το νόημα της διαδικασίας λόγω, π.χ., της ηλικίας του ή της ψυχικής ή σωματικής του κατάστασης.

Μέτρο ΣΤ: Πράσινη Βίβλος για την προδικαστική κράτηση

Σύντομη εξήγηση:

Το χρονικό διάστημα κράτησης ενός προσώπου προτού εκδικασθεί η υπόθεσή του και κατά τη διάρκεια της δίκης ποικίλλει σε σημαντικό βαθμό μεταξύ των κρατών μελών. Η υπερβολικά μεγάλη διάρκεια προδικαστικής κράτησης μπορεί να θίγει τη δικαστική συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών και δεν είναι αντιπροσωπευτική των αξιών τις οποίες προσβύει η Ευρωπαϊκή Ένωση. Κατάλληλα σχετικά μέτρα θα πρέπει να εξετασθούν σε Πράσινη Βίβλο.